निष्कामधर्मस्यश्रैष्ठ्यमुक्तंतद्धिंसाशून्यस्यैवतस्येतिवक्तुंहिंस्रयज्ञनिंदार्थोयमध्यायआरभ्यते बहूनामिति एकंचित्तशुद्धिरीश्वरप्रीतिर्वातदर्थानांमध्येधर्मार्थंयोयज्ञःसमाहितोविनियुक्तःसकथंकीदृक्स्वरूपःस्यात् सुखार्थार्थंस्वर्गार्थंधनार्थंचयोनभवति तदर्थीहिहिंसांनानुरुध्यतेऽतोधर्ममात्रार्थस्ययज्ञस्यस्वरूपंब्रूहीत्यर्थः ॥ १ ॥ उंच्छवृत्तेर्ब्राह्मणस्येतिसंबंधः ॥ २ ॥ यज्ञंविष्णुं यज्ञोवैविष्णुरितिश्रुतेः समादधेसमाहितोऽवहितोभूत् ॥ ३ ॥ श्यामाकमशनंअदनीयं सूर्यपर्णीसुवर्चलेतिशाकविशेषौत्रयमेतद्वन्यंयज्ञियद्रव्यं ॥ ४ ॥ उपगम्यप्राप्य वनेवानप्रस्थाश्रमे यदन्नःपुरुषोभवतितदन्नास्तस्यदेवताइतिश्रुतेरर्थमाहापीति ॥ ५ ॥ पुष्करधारिणीनामतः सत्येसत्यसंज्ञेभर्तरिवक्ष्यमाणरीत्याहिंसाप्रधानेनयज्ञेनयष्टुमिच्छति नानुविधीयतेहिंसायज्ञमश्रेयस्त्वेनमन्यमानाअनुविधानंआनुकूल्यंनकरोति ॥ ६ ॥ तथापिशापाद्भीतासतीभर्तुःस्वभावमनुरुध्यास्तेइत्यर्थः मायूरेतिमयूरपिच्छैःसन्निवेशविशेषेणगुंफितैस्तस्यावस्त्रंवर्णितंविस्तारितं जीर्णेतिस्वयंगलितत्वंपर्णानांपिच्छानांच ॥ ७ ॥ अकामयायज्ञंयज्ञफलंवाऽनि

युधिष्ठिरउवाच बहूनांयज्ञतपसामेकार्थानांपितामह॥ धर्मार्थंनसुखार्थार्थंकथंयज्ञःसमाहितः॥ १ ॥ भीष्मउवाच अत्रतेवर्तयिष्यामिनारदेनानुकीर्तितं ॥ उंच्छवृत्तेःपुरावृत्तंयज्ञार्थेब्राह्मणस्यच॥ २॥ नारदउवाच राष्ट्रेधर्मोत्तरेश्रेष्ठेविदर्भेष्वभवद्द्विजः ॥ उंच्छवृत्तिर्ऋषिःकश्चिद्यज्ञंयष्टुंसमादधे ॥ ॥ ३॥ श्यामाकमशनंतत्रसूर्यपर्णीसुवर्चला॥ तिक्तंचविरसंशाकंतपसास्वादुतांगतं॥ ४॥ उपगम्यवनेशुद्धिंसर्वभूताविहिंसया॥ अपिमूलफलैरिष्टोयज्ञःस्वर्ग्यःपरंतप॥ ५॥ तस्यभार्याव्रतकृशाशुचिःपुष्करधारिणी॥ यज्ञपत्नीत्वमानीतासत्येनानुविधीयते॥ ६ ॥ सातुशापपरित्रस्तातत्स्वभावानुवर्तिनी ॥ मायूरजीर्णपर्णानांवस्त्रंतस्याश्चवर्णितं॥ ७॥अकामयाकृतस्तत्रयज्ञोहोत्रनुशासनात्॥शुक्रस्यपुनराज्ञाभिःपर्णादोनामधर्मवित् ॥७॥ तस्मिन्वनेसमीपस्थोमृगोभूत्सहवासिकः॥वचोभिरब्रवीत्सत्यंत्वयेदंदुष्कृतंकृतं॥ ९॥यदिमंत्रांगहीनोयंयज्ञोभवतिवैकृतः॥मांभोःप्रक्षिपहोत्रेत्वंगच्छस्वर्गमनिंदितः॥१०॥ततस्तुयज्ञेसावित्रीसाक्षात्तंसंन्यमंत्रयत्॥निमंत्रयंतीप्रत्युक्तानहन्यांसहवासिनं॥ ११॥एवमुक्तानिवृत्तासाप्रविष्टायज्ञपावकं॥किंनुदुश्चरितंयज्ञेदिदृक्षुःसारसातलं॥ १२॥

च्छंत्यापुष्करमालिन्याहोतुर्भर्तुरनुशासनाद्यज्ञःकृतः एतेनभार्यायाअपिकर्तृत्वमुक्तंनत्वंगत्वमात्रं शुक्रस्येति आज्ञाभिःअसकृत्कृतयाआज्ञया आजातिरितिपाठेवंशजः ॥ ८ ॥ सहवासिकःयजमानस्यसत्यसंज्ञस्यप्रतिवेशीसःमृगोभूत्मृगोभूत्वाचसत्यंमुनिमब्रवीत् दुष्कृतमिति यथायवमयेपुरोडाशेव्रीहीणांमेधसुमनस्यमानइतिमंत्रस्यलिंगाभावाल्लोपः यथावाज्योतिष्टोमेआनुबंध्यायांगोपशोःस्थानेपश्वभावेपयस्येत्याश्वलायनाद्युपदिष्टायांपयस्यायांहृदयाद्यवदानलोपोमंत्रलोपश्च एवंसतिसामर्थ्येमंत्रांगहीनंयज्ञंकुर्वतांदुष्कृतंभवतीत्यर्थः ॥ ९ ॥ ननुदरिद्रेणमयापशुःक्रेतुंनशक्यतेऽतोनुकल्पेनैवश्यामाकचरुणापशुकार्यंक्रियतइत्याशंक्याह यदीति होत्रेहूयतेस्मिन्निति व्युत्पत्त्याअग्नौ मांपर्णादंमृगभूतं ॥१० ॥ सावित्रीसवितृमंडलाधिष्ठात्रीदेवता प्रत्यक्षमेत्यसंन्यमंत्रयत्मदर्थेऽयंपशुरग्नौहोतव्यइत्युक्तवती प्रत्युक्ताप्रत्याख्याता तत्रहेतुः नहन्यामिति ॥ ११ ॥ रसातलंदिदृक्षुःसायज्ञपावकंप्रविष्टेतिसंबंधः यज्ञेदुश्चरितंदुष्टमाचरितंकिंनुइतिसमीपवर्तिमूढजनोत्प्रेक्षानिर्देशः ॥ १२ ॥

Digitized by Google